

Закон виступає провідним джерелом права в державі, особливі властивості закону, які йому характерні, дозволяють виступати в державі демократичним джерелом права, яке виражає волю та інтереси народу, саме ці ознаки і зумовлюють специфіку ролі закону в системі нормативних актів. Закон покликаний виражати демократичні засади суспільного і державного устрою, виступати гарантом прав і свобод людини. Правову основу держави складає закон, він являє собою верховенство закону в системі правових актів держави, має вищу юридичну силу, оскільки покликаний висловлювати державну волю, а всі інші нормативні правові акти повинні не тільки виходити із законів, але й не суперечити їм.

1. Марченко М. Н. Теория государства и права. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: 2004. 640 с.

2. Проект Закону України «Про нормативно-правові акти» від 13 квітня 2010 р.

3. Авдеенкова М. П. Кодификация законодательства России: проблемы и перспективы. *Ежегодник истории права и правоведения*. 2002. Вып. 3. С. 83–94.

Макаренко Наталія Сергіївна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник – д.ю.н., доцент Савищенко В.М.
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Вдосконалення місцевого самоврядування на сучасному етапі, його розвиток є важливою складовою процесу реформування системи публічної влади. Подальший розвиток місцевого самоврядування потребує прийняття низки нових законодавчих актів та внесення відповідних змін у нині діючі. Місцеве самоврядування, відображаючи політичні, географічні, соціально-економічні, історичні, національно-культурні тощо особливості тих чи інших територіальних одиниць, сприяє набуттю ними своєї індивідуальності, тим самим посилює відчуття належності людини до певної територіальної громади, має стратегічне значення в процесі соціальної інтеграції та політичної мобілізації суспільства.

Актуальністю даної тематики виступають процеси становлення та вдосконалення місцевого самоврядування в країнах світу, що стають прикладом та джерелом особливої уваги України.

Вагомий внесок у дослідження організаційно-правових аспектів вивчення та застосування зарубіжного досвіду місцевого самоврядування, висвітлення його особливостей, проблем розподілу повноважень між інституціями державного, регіонального, місцевого рівнів у процесі децентралізації в різних аспектах зробили такі вчені: М. Баймуратов, О. Батанов, І. Бутко, І. Грицяк, О. Ігнатенко, В. Князєв, В. Куйбіда, О. Лазор, О. Лебединська, В. Мамо-

нова, Н. Нижник, М. Пухтинський, С. Телешун, А. Чемерис, Ю. Шаров, Ю. Шемчушенко, О. Яцунська та інші.

Вибір України в напрямку євроінтеграції зумовлює застосовувати нові підходи до розвитку регіонів, визначення цілей, пріоритетів і механізмів реалізації регіональної політики. І саме досвід зарубіжних країн у сфері розвитку місцевого самоврядування є досить корисним для України [1].

Місцеве самоврядування – це діяльність самого населення місцевої територіальної одиниці – територіального колективу і його виборних органів по управлінню його справами [2].

У різних країнах застосовуються різні системи управління на місцевому рівні (у межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць), на вибір яких впливають такі фактори: державний режим, форма державного устрою, неоднаковий підхід до розуміння сутності та природи державної влади, розмежування адміністративно-територіальних одиниць на «природні» і «штучні», національні та історичні особливості й традиції тощо. Підведення проблеми децентралізації у ранг державної політики змушує нас звернутися насамперед до аналізу світових моделей централізації, децентралізації та децентрації публічної влади.

Так, еталоном децентралізованої форми організації місцевого самоврядування в рамках англосаксонської системи місцевого самоврядування є Велика Британія. В основі правового регулювання статусу органів місцевого управління цієї країни знаходиться Акт про місцеві органи управління 1999 р., в якому вказуються види органів місцевого управління, їх основні повноваження та підконтрольність Державним секретарям (офіційне найменування міністра. – прим. авт.). Органами місцевого самоврядування вважаються ради графств, округів, приходів, де муніципальні службовці працюють на контрактній основі.

Класичним зразком децентралізованої форми організації місцевого самоврядування в рамках континентальної (романо-германської) системи місцевого самоврядування є Італія. Сучасні дослідження вказують, що сутність явища «італійської автономії» доцільно розглядати через розкриття змісту її різновидів: нормативно-правової – можливість встановлювати власний нормативно-правовий порядок у межах наданої компетенції і закріплювати їх у законах, статутах, регламентах; політико-адміністративної – свобода вибору політико-адміністративного курсу на підставі інтересів місцевих спільнот чи їх більшості (право на вибір, самостійне визначення способів адміністративної діяльності, оцінювання необхідності та своєчасності прийняття управлінських рішень), тобто принципів, які мають безпосереднє значення з позиції організації та функціонування місцевого самоврядування.

У свою чергу, у Франції, досвід якої обумовив виникнення особливої французької (в рамках загальної романо-германської моделі) системи місцевого самоврядування, історично сформувалися централізаційні системи, що створило низку перешкод для децентралізації публічної служби. У результаті муніципалітети (комуни), як базовий рівень місцевого самоврядування, все ще не отримали належних їм повноважень, оскільки заходи щодо децентралі-

зації зосередилися переважно на рівні департаментів. Водночас центральний уряд продовжує зберігати сильну організаційну та персональну присутність на регіональному та місцевому рівнях (з початку децентралізації у 1982 р. загальна кількість державних службовців, більшість яких зосереджена у регіональних та місцевих органах, зросла, а не зменшилася). Таким чином, більшість державного апарату Франції була у найкращому випадку деконцентрована, але не децентралізована.

Заслужує на особливу увагу й досвід Російської Федерації, в якій на конституційному рівні не тільки зафіксовано принцип визнання та гарантування місцевого самоврядування й проголошено, що місцеве самоврядування в межах своїх повноважень є самостійним, а й вказано, що органи місцевого самоврядування не входять в систему органів державної влади (ст. 12 Конституції Російської Федерації). У цілому це є свідченням того, що в основу формування місцевого самоврядування в Росії покладено децентралізуючі принципи устрою публічної влади. Втім, попри такого роду конституційний статус та доволі розвинуте як загальнофедеральне законодавство, так і законодавство суб'єктів федерації про місцеве самоврядування, сучасні російські експерти констатують, що у Російській Федерації в останнє десятиліття чітко намітилася тенденція етатизації місцевого самоврядування, яка стала наслідком державної політики вертикалізації владних відносин на всіх рівнях та гілках влади з явно вираженим ухилом вбік виконавчої влади, яка сконцентрувала в своїх руках всю повноту влади у країні. Оцінюючи вектор розвитку місцевого самоврядування, М. М. Соколов звертає увагу на його етатизацію, в тому числі через побудовану у країні «партійну вертикаль», яка являє собою невдалу копію КПРС. На його думку, у сучасній Росії збільшується протистояння між заявленою федеральними владами державною правовою політикою на зміцнення місцевого самоврядування, в тому числі його організаційних, фінансових та інших основ, і реальною політичною та правозастосовною практикою, яка призводить до необґрунтованого одержавлення місцевого самоврядування в Російській Федерації [3].

У лютому 2014 р. в Грузії було ухвалено Кодекс про місцеве самоврядування, в семи розділах якого визначено загальні положення, питання органів муніципалітету, організації місцевого самоврядування в столиці, участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування, бюджетні та економічні питання, державного надзору та аудиту, діяльність крайової консультативної ради.

Законодавчі акти з питань місцевого самоврядування, окрім основних положень, можуть містити також норми про відповідальність за порушення певних правил. Так, закон Естонії про місцеве самоврядування містить статті про відповідальність за порушення правил виконання робіт з благоустрою та землеробних робіт, порушення правил утримання собак та кішок [4].

Отже, аналізуючи місцеве самоврядування та управління в зарубіжних країнах, можна зробити такі висновки. В більшості зарубіжних країн чітко розмежовано поняття місцевого самоврядування та управління, оскільки практично в кожній державі світу паралельно із органами місцевого самовря-

дування функціонують відповідні органи державної влади. Така організація влади на місцях впливає із самого поняття управління, яке передбачає, що управління є насамперед організуючою діяльністю держави, основною ознакою якої є влада.

1. Алфьоров С. В. Особливості устрою та функціонування територіальних громад країн-членів ЄС. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2013. Вип. 37. С. 181–189.

2. Наулік Н. С. Місцеве самоврядування і управління у зарубіжних країнах. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2010. № 3. С. 69–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2010_3_17;

3. Батанов О. В. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування у зарубіжних країнах: основні моделі організації та діяльності. *Часопис Київського ун-ту права*. 2015. № 3. С. 61–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_3_16;

4. Бородін Є. І. Досвід нормативно-правового регулювання місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. *Аспекти публічного управління*. 2014. № 11–12. С. 31–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2014_11-12_6.

Мороз Тетяна Андріївна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Талдикін О.В.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРАВО НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ

Право громадян на доступ до інформації гарантовано статтею 34 Конституції України, а саме: кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [1].

Останні тенденції розвитку науки конституційного права свідчать про те, що право на інформацію починають дедалі частіше розглядати як самостійне комплексне конституційне особисте право.

Метою даної статті є визначення основних правових проблем захисту прав громадян на доступ до інформації та авторські пропозиції щодо впровадження в Україні позитивного зарубіжного досвіду законодавчого регулювання захисту прав громадян на доступ до інформації.

Право фізичних осіб на доступ до інформації, як і інших суб'єктів права, реалізується з урахуванням їх загального правового статусу [2].

Відповідно до змісту Загальної декларації прав людини 1948 р., а також інших міжнародних актів з прав людини, виділяються громадянські й особисті, а також політичні, соціальні, економічні, культурні права.

Право на інформацію (суб'єктивне право) як у спеціальній фаховій юридичній літературі, так і в інших джерелах часто вважають політичними правами особи, розглядаючи винятково як їх елемент [3].

Загалом Конституція України містить у собі більш як 20 правових норм,